

Asia: Opetus- ja kulttuuriministeriön palaute yliopistoille ja yliopistojen vuoden 2010 toimintaa koskeva raportointi

Opetus- ja kulttuuriministeriön palaute syksyllä 2010

Palautemenettely perustuu yliopistolain (558/2009) 48 §:n ja ammattikorkeakoululain (351/2003) 8 §:n mukaiseen tavoitteiden seurantaan ja arviointiin. Opetus- ja kulttuuriministeriöllä on vastuu hallinnonalansa ohjauksesta ja valvonnasta. Korkeakouluilla on vastaavasti tilivelvollisuus toiminnastaan ja voimavarojen tavoitteiden mukaisesta käytöstä pääasialliselle rahoittajalle. Opetus- ja kulttuuriministeriön ohjauksen osana yliopistoille ja ammattikorkeakouluille annetaan kirjallinen palaute niinä vuosina, jolloin ei käydä sopimusneuvotteluita. Ministeriö seuraa palautteessa erityisesti valtakunnallisen korkeakoulu- ja tiedepolitiikan ja korkeakoulujen kanssa sovittujen tavoitteiden toteutumista.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut ovat syksyn 2009 ja kevään 2010 aikana uudistaneet strategioitaan ja näihin liittyviä toimenpideohjelmiä.

Vuoden 2010 palautteessa pääpaino on korkeakoulun strategian ja rakenteellisen kehittämisen linjausten toteuttamisen arvioissa. Lisäksi palaute sisältää koulutuksen ja tutkimuksen kehittämistä koskevia näkemyksiä ja linjauksia. Palautteeseen sisältyy tavoitteiden toteumaraportti ja korkeakoulun asemoituminen valtakunnallisessa korkeakoulukokonaisuudessa sopimusindikaattorien pohjalta.

Vuoden 2010 palaute perustuu:

- yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen strategioihin ja näiden toimeenpanoon
- ministeriön ja korkeakoulujen välisiin sopimuksiin
- korkeakoulujen tilinpäätöksiin tai muuhun toiminnan raportointiin
- viimeisimpiin saatavilla olleisiin korkeakoulu- ja tutkimustilastoihin (Tilastokeskus, OKM, CIMO, OPH, OECD, Thomson-Reuters)
- sivistyspoliittisen ministeriryhmän kannanottoon korkeakoulujen rakenteellisen kehittämisen vauhdittamiseksi

Yliopistojen taloushallinnon koodiston käyttöönotto mahdollistaa seuraavien vuosien palautteissa johtamisen ja talouden käsittelemisen tarkoituksenmukaisemmalla tavalla. Ministeriö pitää tarkoituksenmukaisena vastaavan koodiston kehittämistä myös ammattikorkeakoulusektorille.

Korkeakoulupolitiikan linjauksista ja valmisteluaiкатаuluista

Korkeakoulujen rakenteellista kehittämistä jatketaan ottaen huomioon sivistyspoliittisen ministeriryhmän kannanotto 23.6.2010 rakenteellisen kehittämisen vauhdittamisesta. Lisäksi tutkimus- ja innovaationeuvosto linjaa vuoden 2010 lopussa valmistuvassa raportissaan tutkimusta ja innovaatiotoimintaa sekä sektoritutkimuksen kehittämistä koskevia tavoitteita.

Keväällä tehtävään hallitusohjelmaan pohjautuen valtioneuvosto päättää loppuvuodesta 2011 koulutuksen ja tutkimuksen kehittämissuunnitelmasta vuosille 2011–2016. Valmistelu tapahtuu tiiviissä yhteistyössä keskeisten sidosryhmien kanssa. Tähän liittyen opetus- ja kulttuuriministeriö järjestää korkeakoulujen ja tiedelaitosten johdolle uuden hallitusohjelman koulutus- ja tiedepolitiikan linjauksia käsittelevän seminaarin Helsingissä 7.6.2010.

Opetus- ja kulttuuriministeriö antaa seuraavan kirjallisen palautteensa syksyllä 2011. Loppuvuodesta 2011 käynnistetään myös sopimuskauden 2013–2016 valmistelu.

Opetus- ja kulttuuriministeriö tekee väli vuosien rahoituspäätökset kauden 2010–2012 sopimuksen pohjalta. Väli vuonna ei tehdä erillistä sopimusta, vaan pohjalaskelma päivitetään uusimmilla tilastotiedoilla ja rahoitus kirjataan tarvittavin erittelyin ministeriössä joulukuussa 2011 tehtävään rahoituspäätökseen. Yliopistoille toimitetaan lisäksi yksityiskohtaisempi erittely perusrahoituksen muodostumisesta. Alustava tieto rahoituksesta toimitetaan yliopistoille hallituksen annettua vuotta 2012 koskevan talousarvioesityksensä Eduskunnalle alkusyksystä 2011.

Yliopistojen rahoitusmalli uudistetaan ottaen huomioon uuden hallituksen ohjelman linjaukset siten, että rahoitusmallia voidaan käyttää vuoden 2013 rahoitusta valmisteltaessa. Ammattikorkeakoulujen ohjausta ja rahoitusta koskeva selvitys valmistuu marraskuun lopussa 2010. Hallitusohjelman linjausten perusteella tehdään tarvittavat muutokset.

Arvio tavoitteiden toteutumisesta¹

Kansainvälisessä vertailussa suomalainen korkeakoululaitos menestyy osalla mittareista varsin hyvin erityisesti käytetyt panostukset huomioiden. Suomalainen korkeakoulutus on hyvin opiskelijoiden saavutettavissa, koulutukseen osallistuminen on yleistä, opiskelijoiden koulutuskustannukset ovat kohtuulliset ja erityisesti nuorten valmistuvien ikäluokkien osalta koulutustaso on vertailukelpoinen keskeisten kilpailijamaiden kanssa. Tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoimintaan panostetaan runsaasti, mikä näkyy muun muassa hyvässä julkaisu tuottavuudessa sekä tutkimushenkilökunnan määrässä.

¹ Tilastovuosi 2009, mikäli ei toisin mainita

Suomalaisen korkeakoulutuksen ja julkisen sektorin tutkimuksen keskeisinä kehittämistavoitteina on viimeaikaisten arviointien perusteella yliopistollisen tutkimuksen laadun vahvistaminen, korkeakoululaitoksen virtaviivaistaminen, hajanaisuuden ja toiminnan päällekkäisyyksien vähentäminen, kansainvälistymisen lisääminen, valmistumisaikojen nopeuttaminen ja opintojen läpäisyn parantaminen. Tutkijauran houkuttelevuutta tulisi lisätä ja painopistettä siirtää tutkijakoulutuksesta varttuneempiin tutkijoihin.

Suomalaisten korkeakoulujen ja tutkimusjärjestelmän kansainvälistyminen on ohutta. Ulkomaisten opiskelijoiden osuus on pieni; yliopistojen perustutkintoa tai ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista opiskelijoista yhteensä vain 3,3 % oli vuonna 2008 ulkomaan kansalaisia. Tieteellistä jatkokutkintoa suorittavia ulkomaalaisia oli 8,5 %. OECD:n ja EU:n keskiarvot ovat yli kaksinkertaiset.

Kansainvälisesti vertailtuna suomalaiset opiskelijat aloittavat opintonsa myöhemmin ja valmistuvat vanhempina kuin OECD- ja EU-maissa keskimäärin.

Suhteellisella viittausindeksillä mitattuna Suomen tutkimusjärjestelmä asettuu OECD:n keskiarvotasolle ja hieman EU:n keskiarvon yläpuolelle, mutta on jäljessä muista Pohjoismaista. Suomen osallistuminen Euroopan unionin tutkimuksen puiteohjelmiin on vähäistä.

Korkeakoulukentän sirpaleisuutta kuvaa osaltaan myös se, että yliopistoja ja ammattikorkeakouluja on yhteensä 41 ja niillä on yhteensä noin 130 korkeakouluyksikköä. Koulutustarjonnasta 90 prosenttia sijaitsee 50 korkeakouluyksikössä.

Yliopistot

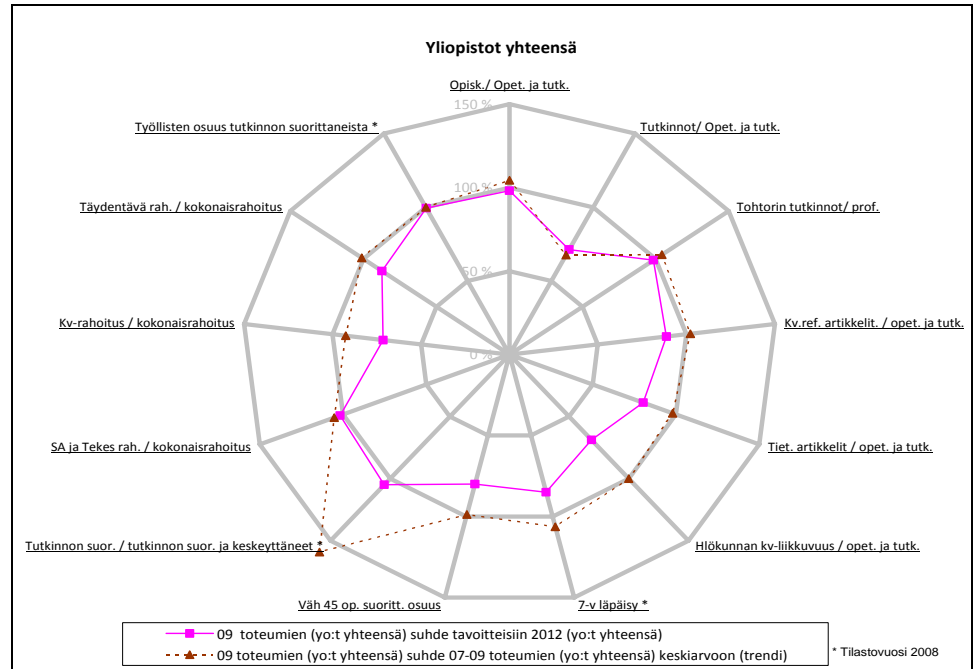
Yliopistouudistuksen yhteydessä yliopistojen määrä väheni 20:stä 16:sta. Yliopistojen pysyväisluonteinen tutkintoon johtava koulutus on hajautunut 22 paikkakunnalle runsaaseen 40 koulutusyksikköön. Kansainvälisesti korkeatasoinen julkaisutoiminta, Suomen Akatemian huippuyksiköt, FiDiPro -tutkijat ja kilpailtu tutkimusrahoitus keskittyvät muutamaan yliopistoon.

Vuonna 2009 yliopistoista valmistui 10 535 ylemmän korkeakoulututkinnon suorittanutta, kun edellisenä vuonna tutkintoja suoritettiin 21 825. Ylempien korkeakoulututkintojen tutkintomäärät jäivät keskimäärin 71 % tasolle tavoitteeseen verrattuna. Tämä johtuu tutkinnonuudistuksen siirtymäkauden päättymisestä edellisenä vuonna useimmilla aloilla. Tämä vaikuttaa huomattavasti myös muiden ylempiin korkeakoulututkintoihin liittyvien indikaattorien toteumatasoniin. Vähintään 45 opintopistettä lukuvoudessa suoritti yliopistojen perustutkinto-opiskelijoista vain 39 %. Yliopistojen perustutkintojen 7 vuoden läpäisyaste jäi 56 %:iin (v. 2008).

Vuonna 2009 tohtoritutkinnon suorittaneita valmistui 1 642, mikä ylitti kaudelle 2010–2012 asetetun tavoitteen.

Kansainvälisen rahoituksen osuus kokonaisrahoituksesta on vähäinen. Henkilökunnan kansainvälinen liikkuvuus on keskimäärin noin 70 % ja ulkomaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä on alle 80 % tasolla tavoitteen tasolla. Sen sijaan opiskelijavaihto on toteutunut tavoitteeseen nähden yli 90 %.

Yliopistojen määrällisten tavoitteiden toteuma suhteessa tavoitteisiin ja toteutumien trendi

Koulutus

Sivistyspoliittisen ministeriryhmän linjausten perusteella tutkintoon johtavaa koulutusta tulee koota suuremmiksi kokonaisuuksiksi siten, että kaikki opiskelijat saavat laadultaan tasavertaisen koulutuksen ja opintoja tukevat palvelut riippumatta opiskelupaikkakunnasta. Voimavarojen kokoaminen tukee korkeakoulujen strategioiden mukaista profiloitumista sekä edistää toiminnan laatua ja vaikuttavuutta.

Elinikäisen oppimisen näkökulman tulisi sisältyä kaikkeen opetuksen kehittämiseen ja johtamiseen siten, että tutkintoon johtavaan koulutukseen ja tutkintojen jälkeiseen koulutukseen liittyvän opetuksen suunnittelu ja toteutus muodostavat kokonaisuuden. Korkeakoulujen profiileissa ja painopisteissä ilmenevä osaaminen välittyy näin myös työelämässä oleville. Lisäksi korkeakoulujen tulee vastata koko koulutustehtävänsä puitteissa yhdessä muiden toimijoiden kanssa toimialueensa korkeakoulutasoisen osaamisen tarpeisiin.

Korkeakoulujen tulee uudistaa opiskelijavalintaansa ja kehittää opintojen rakennetta korkeakouluopintojen aloittamisiensa alentamiseksi, opintojen nopeuttamiseksi ja keskimääräisen työelämään siirtymisiensä alentamiseksi. Toimenpiteitä tavoitteiden saavuttamiseksi on esitetty opetus- ja kulttuuriministeriön koulutukseen siirtymistä ja tutkinnon suorittamista pohtineen työryhmän muistiossa (OKM 2010:11). Valtakunnallisia linjauksia edellyttävät jatkotoimet valmistellaan yhteistyössä opetus- ja kulttuuriministe-

riön ja korkeakoulujen kesken eri alojen asiantuntijoita kuullen. Korkeakoulujen yhteinen sähköinen hakujärjestelmä valmistellaan otettavaksi käyttöön vuonna 2013.

Opinto-ohjaajakoulutuksessa käynnistetään määräaikainen laajennusohjelma vuosille 2011–2013 ja toisen asteen opintojen ohjausta lisätään. Opetus- ja kulttuuriministeriö on pyytänyt kolmelta opinto-ohjaajakoulutusta järjestävältä yliopistolta (JY, ISY, ÅA) suunnitelmia koulutuksen järjestämisestä siten, että koulutukset voidaan aloittaa syyslukukauteen 2011 mennessä.

Korkeakoulujen koulutustarjonta ei tällä hetkellä riittävästi vastaa yhteiskunnan tarpeisiin. Korkeasti koulutetun työvoiman saatavuuden turvaamiseksi opintojen läpäisyä on parannettava ja keskeyttämistä vähennettävä. Yliopistoissa koulutusta tulisi vähentää tekniikan alalla, humanistisella alalla (kielitieteet, historia) ja kasvatustieteissä sekä kulttuurialalla. Lievää lisäystarvetta on sosiaalialalla ja oikeustieteessä.

Yliopistot ja ammattikorkeakoulut eivät laajamittaisesti ole osallistumassa lukausmaksukokeiluun. Opetus- ja kulttuuriministeriö korostaa kokeiluun osallistumisen tärkeyttä, jotta kokeilun merkityksestä korkeakoulujen kansainvälistymiselle ja kilpailukyvyille saataisiin luotettavaa tietoa päätöksenteon pohjaksi. Tilauskoulutuksen ja muiden koulutusviennin muotojen kehittämiseksi tarvitaan nykyistä laajempaa yhteistyötä korkeakoulujen kesken.

Erityistä huomiota on kiinnitettävä korkeakoulujen painoalojen kansainvälistymiseen. Kansainvälisillä kumppanuuksilla ja nykyistä laajemmalla tutkimusyhteistyöllä voidaan vahvistaa toiminnan laatua ja vaikuttavuutta. Korkeakouluilta edellytetään aktiivisia toimia liikkuvuustavoitteiden saavuttamiseksi, vieraskielisen opetustarjonnan kehittämiseksi ja aidosti kansainvälisten korkeakoulu yhteisöjen edistämiseksi. Tämän tulisi näkyä myös rekrytointipolitiikassa ja opiskelijoiden tukipalveluissa.

Kestävän kehityksen näkökulman ja tasa-arvotyön tulisi näkyä korkeakoulun koko toiminnassa. Korkeakoulujen tulee arvioida ja kehittää esteettömyyden, yhdenvertaisuuden ja opiskelijahyvinvoinnin toteutumista korkeakoulu yhteisössä. Opetus- ja kulttuuriministeriö teettää vuoden 2011 aikana seurantaselvityksen esteettömyyden toteutumisesta korkeakouluissa.

Tutkimus- ja innovaatiotoiminta

Korkeakoulujen rooli uuden tiedon tuottajana on keskeinen. Korkeakoulujen tulee profiiliensa mukaisesti lisätä kansallista ja kansainvälistä yhteistyötä toisten korkeakoulujen, tutkimuslaitosten ja elinkeinoelämän kanssa. Tavoitteena on tutkimus- ja innovaatiojärjestelmä, jossa resursseja käytetään tehokkaasti ja tarkoituksenmukaisesti ja tutkimustuloksia hyödynnetään kattavasti. Korkeakoulujen tulisi nykyistä aktiivisemmin kohdentaa resursseja tutkimustulosten hyödyntämistä ja yhteiskunnallista vuorovaikutusta tukeviin tarkoituksiin.

Sivistyspoliittisen ministeriryhmän kannanoton mukaisesti tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan aluevaikuttavuuden ja laadun vahvistamiseksi sekä osaamisen hyödyntämiseksi yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja välittäjäorganisaatioiden yhteistyörakenteita tiivistetään ja välittäjäorganisaatioita kootaan suuremmiksi kokonaisuuksiksi.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kannustaa korkeakouluja osallistumaan aktiivisesti strategisen huippuosaamisen keskittymien toimintaan. SHOK -ohjelmien rahoitus pohjaa tullaan jatkossa laajentamaan kansallisten ja kansainvälisten rahoitusinstrumenttien avulla.

Ollakseen kilpailukykyinen työnantajana ja lisätäkseen tutkijanuran houkuttelevuutta yliopistojen tulisi luoda kannusteita tutkijan urapolulle. Tutkijakoulujärjestelmää tulee kehittää ammattimaiseksi ottaen huomioon koulutuksen ja ohjauksen laatu, kansainvälisyys ja työmarkkinoiden tarpeet.

Suomessa on tarvetta vahvistaa tutkimusinfrastruktuureja ja eTieteen edellytyksiä. Korkeakoulujenkin tulisi vahvistaa omia ja kansallisen tason tutkimusinfrastruktuureja ja osallistua aktiivisesti kansainvälisten tutkimusinfrastruktuurien käyttöön ja kehittämiseen erityisesti painoaloillaan. Ministeriö pitää erittäin myönteisenä, että osa korkeakouluista on jo laati- massa omia tutkimusinfrastruktuuriohjelmiaan. Suomen Akatemia tukee osaltaan tutkimuksen infrastruktuurien ajanmukaistamista syksyllä 2010 avatulla haulla. Opetus- ja kulttuuriministeriön tavoitteena on poistaa sähköisen tiedon saatavuuden ja hyödynnettävyyden esteitä sekä saattaa suurteholaskenta ja tietoverkko tutkimuksen tarpeita nykyistä paremmin vastaavaksi.

Lissabonin sopimus vahvistaa komission roolia eurooppalaisen tutkimus- alueen (ERA) luomisessa. Opetus- ja kulttuuriministeriö kannustaa yli- opistoja osallistumaan aktiivisesti eurooppalaiseen tiedepoliittiseen kes- kusteluun ja ERA-instrumenttien valmisteluun. Opetus- ja kulttuuriminis- teriö kiinnittää korkeakoulujen huomiota EUROOPPA 2020 – Älykkään, kestävä ja osallistavan kasvun strategia -asiakirjaan sekä siihen kuulu- vaan Innovaatiounionaloitteeseen.

Eurooppalaisten rahoitusinstrumenttien hyödyntäminen edellyttää, että korkeakouluilla on selkeät profiilit ja riittävästi resursoidut painoalat. Opetus- ja kulttuuriministeriö kannustaa korkeakouluja osallistumaan ak- tiivisesti myös Euroopan unionin tutkimuksen seitsemännen puiteohjel- man hankkeisiin ja varautumaan valmisteilla olevaan vuosia 2014–2020 koskevaan kahdeksanteen puiteohjelmaan.

Uusia tai lakkautettavia ohjelmia koskevat esitykset

Yliopistot voivat esittää

- maisteriohjelmien lakkauttamista tai painopistealueisiin liittyviä uusia maisteriohjelmia sekä
- lukukausimaksukokeiluun sisällytettäviä uusia tai maisteriohjelma- asetuksessa olevia vieraskielisiä ohjelmia.

Esitykset pyydetään toimittamaan ministeriöön KOTA-järjestelmän kautta 13.5.2011 mennessä. Ohjeistus on liitteenä neljä.

Vuoden 2010 toiminnan raportointi

Opetus- ja kulttuuriministeriön edellyttämät tilastotiedot toimitetaan vuodelta 2010 tätä koskevien ohjeiden mukaisesti. Tiedonkeruun tarkemmat ohjeet toimitetaan korkeakouluille erillisellä kirjeellä.

Yliopistoja ja ammattikorkeakouluja pyydetään toimittamaan sopimuksissa ja ministeriön kirjallisessa palautteessa edellytetty raportointi keskeisistä kehittämistoimenpiteistä sekä muu strategian toimeenpanon seurannan ja arvioinnin kannalta tarkoituksenmukainen aineisto opetus- ja kulttuuriministeriöön 13.5.2011 mennessä. Ministeriötä tulee informoida vuoden aikana toimeenpantavista rakenteellisista uudistuksista, joilla on merkittäviä henkilöstövaikutuksia.

Yliopistoja pyydetään toimittamaan tilinpäätösasiakirjansa ja ammattikorkeakouluja toimintakertomuksensa opetus- ja kulttuuriministeriöön välittömästi niiden vahvistamisen jälkeen.

Kaikki aineisto toimitetaan vain sähköisesti käyttäen KOTA-tietojärjestelmää.

Lisätietoja antaa tarvittaessa:

- opetusneuvos Jorma Karhu (yliopistot), puh. (09) 1607 7429 (jorma.karhu@minedu.fi)

Ylijohtaja

Sakari Karjalainen

Johtaja

Anita Lehikoinen

- LIITTEET
1. Korkeakoulukohtainen palaute
 2. Kuvio korkeakoulun kauden 2010–2012 sopimustavoitteiden toteumasta korkeakoulusektorin valtakunnallisessa kokonaisuudessa
 3. Kauden 2010–2012 sopimustavoitteiden toteumaraportti
 4. Yliopistojen maisteriohjelmaesitykset ja EU/ETA-alueen ulkopuolelle suunnattuun lukukausimaksukokeiluun sisällytettävät vieraskieliset maisteriohjelmat

OPETUS- JA KULTTUURIMINISTERIÖN PALAUTE OULUN YLIOPISTOLLE SYKSYLLÄ 2010

1. KORKEAKOULUN TEHTÄVÄ, PROFILI JA PAINOALAT

Yliopisto on täsmentänyt strategiassaan painoaloikseen 1) biotieteet ja terveys, 2) informaatioteknologia, 3) kulttuurinen identiteetti ja vuorovaikutus, 4) ympäristö, luonnonvarat ja materiaalit; siihen sisältyvät kehittämisaloina terästudkimus sekä kaivos- ja vuoriala.

Yliopisto haluaa vahvistaa profiiliaan rakenteellisesti uudistuneena, monialaisena ja kansainvälisesti korkeatasoisena tiedeyliopistona. Yliopiston päättämällä talouden tasapainottamisen toimenpiteillä tuetaan yliopiston pitkäjänteistä kehittämistä ja luodaan edellytyksiä strategian toteuttamiselle. Yliopiston strategia edellyttää konkreettista toimenpideohjelmää, jotta tavoitteiden toteutumista voidaan seurata ja arvioida.

2. PERUSTEHTÄVÄT

2.1 KOULUTUS

Yliopistolla on jo kauan ollut ongelmia tutkintotavoitteiden saavuttamisessa. Tähän ovat osaltaan vaikuttaneet korkea keskeyttäneiden ja suuri alaa vaihtaneiden määrä. Yliopiston vuoden 2009 tuloksessa näkyy tutkintorakennemuutoksen jälkeinen tutkintomäärien väheneminen. Kauimmaksi tavoitteista jäätin luonnontieteissä ja kasvatustieteissä. Teknillistieteellisellä, kauppatieteellisellä ja hammaslääketieteellisellä alalla tavoitteiden saavuttaminen olisi tärkeää alueen talouden, työelämän ja palvelujärjestelmän tarpeiden kannalta.

Yliopiston tutkintomäärien kasvun varmistamiseksi opiskeluprosessien toimivuutta tulee seurata. Yliopistoa kannustetaan tiiviiseen yhteistyöhön Lapin yliopiston ja muiden toimijoiden kanssa saamelaisteemoihin liittyvässä koulutuksessa ja tutkimuksessa.

2.2 TUTKIMUS

Yliopistolla on strategiansa pohjalta hyvät edellytykset tutkimuksensa laadun vahvistamiseen erityisesti panostamalla voimakkaasti valitsemilleen painoaloille. Yliopistolla on korkean kansainvälisen tason tutkimustoiminnan laitosten ohella laitoksia, joiden tutkimustoiminnan tasoa on pystyttävä nostamaan strategiaan haasteisiin vastaamiseksi.

Kansainvälisen tason julkaisutoimintaa on lähinnä erällä lääke- ja terveystieteen sekä luonnontieteen aloilla. Yliopiston kokoon ja tieteenalaperustaan nähden sillä on melko vähän tutkimuksen huippuyksiköitä.

Tohtorikoulutus suhteessa professoreihin on hyvällä tasolla. Tohtoritutkintoja suoritettiin vuonna 2009 ennätysmäärä ja asetetut tavoitteet lähes saavutettiin yliopistotasolla. Myönteistä on tohtoritavoitteen ylittäminen teknillistieteellisellä alalla. Tavoitteesta jäätin kauimmaksi kauppatieteellisellä ja kasvatustieteellisellä alalla. Tutkintotavoitteiden saavuttamista tukee yliopiston uudistettu tutkijakoulujärjestelmä.

Yliopistolla on haasteita saavuttaa kansainväliselle liikkuvuudelle ja kansainvälisen rahoituksen määrälle asetetut tavoitteet. Yliopisto on onnistunut hankkimaan kansallisesti kilpailtua tutkimusrahoitusta keskimääräistä enemmän. Erityisesti Suomen Akatemian rahoitus on kasvanut vuodesta 2008 vuoteen 2009. Yliopisto on menestynyt EU:n tutkimuksen seitsemännessä puiteohjelmassa.

Yliopisto on ollut aktiivinen toimija alueen innovaatiotoimintaa kokoavassa yhteistyössä. Kehittämistyötä tehdään yhteistyössä alueen sektoritutkimuslaitosten, Oulun seudun ammattikorkeakoulun ja elinkeinoelämän kanssa. Yhteistyössä on huolehdittava, että uusista toimintarakenteista ei tule hajanaisia ja hallintorakenteiltaan raskaita.

Tiedeyliopistona vahvistuminen edellyttää lähivuosina merkittäviä panostuksia kansainvälistymisen lisäämiseen ja yliopiston painoalojen edellyttämien infrastruktuurien kehittämiseen ja ylläpitämiseen tiiviissä yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa.

3. JOHTAMINEN, TALOUS JA RAKENTEELLINEN KEHITTÄMINEN

Yliopiston toteuttamat rakenteellisen kehittämisen toimenpiteet ovat valtakunnallisten rakenteellisen kehittämisen linjausten mukaisia ja tukevat yliopiston strategisten tavoitteiden saavuttamista. Kajaanin opettajankoulutuksen keskittäminen Ouluun tuo opiskelijat monitieteisen yliopistoyhteisön ja tukipalveluiden piiriin. Samalla luodaan edellytyksiä kasvatustieteen alan tutkimuksen vahvistamiselle. Yliopiston alueellista vaikuttavuutta vahvistaa Kajaanin ammattikorkeakoulun kanssa tehtävä yhteistyö CEMIS koulutus- ja tutkimusyksikössä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö katsoo, että voimavarojen vapauttamista painoalojen vahvistamiseen tulee jatkaa ja rahoituspohjaa monipuolistaa. Yliopiston tulee arvioida aluetoimintojensa sekä pienten ja kalliiden alojen kuten musiikkialan koulutuksen tarkoituksenmukaisuus strategian näkökulmasta.

Tekniikan alan yliopistoyksiköiden on vahvistettava keskinäistä yhteistyötä ja selkeytettävä työnjakoa.

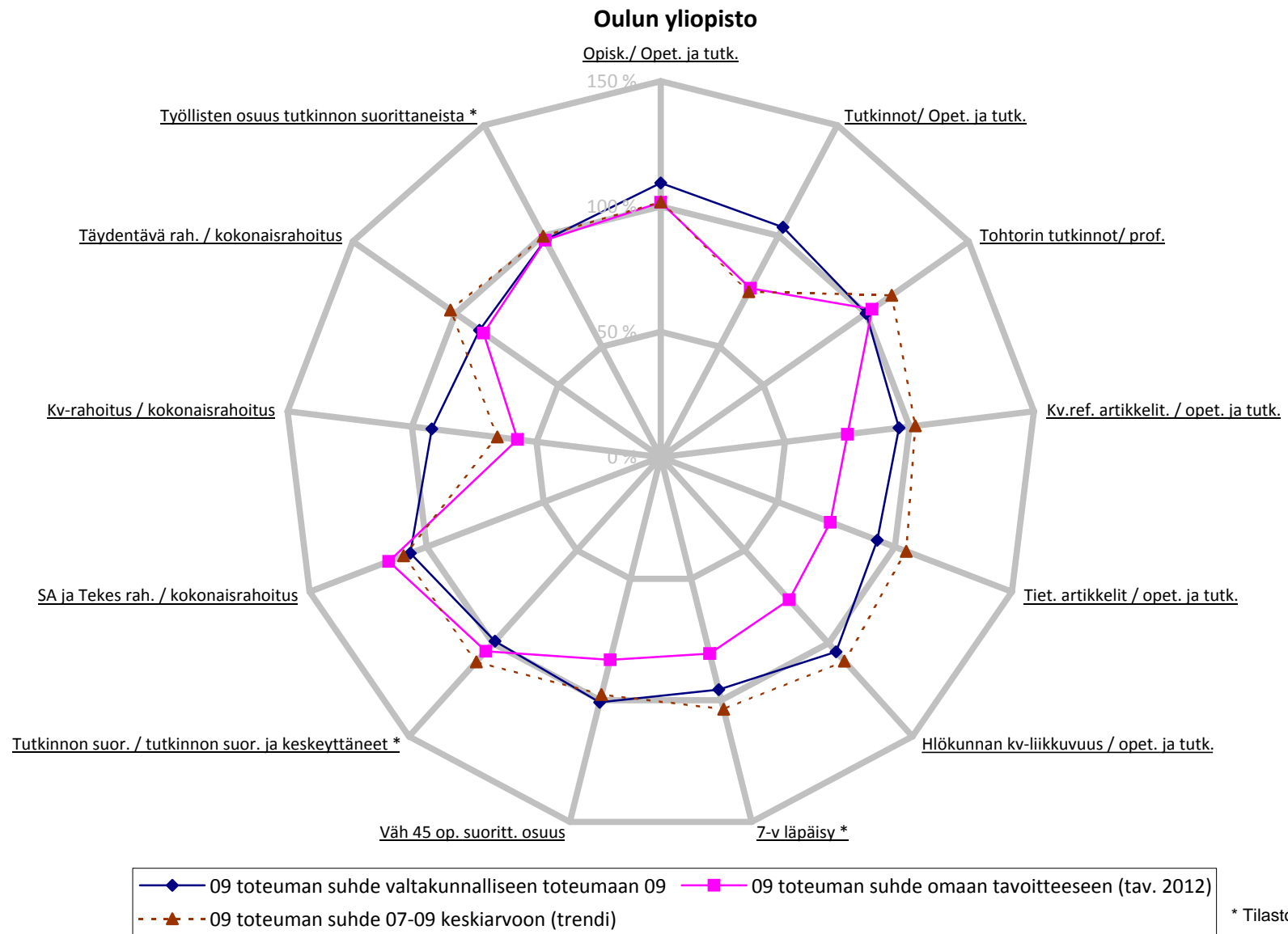
4. RAPORTOINTIA EDELLYTTÄVÄT JATKOTOIMET

Yliopistoa pyydetään raportoimaan 13.5.2011 mennessä kauden 2010-2012 sopimuksessa määriteltyjen keskeisten kehittämistoimenpiteiden eteneminen.

LIITTEET

- Opetus- ja kulttuuriministeriön palaute yliopistoille ja yliopistojen vuoden 2010 toimintaa koskeva raportointi
- Kuvio korkeakoulun kauden 2010-2012 sopimustavoitteiden toteumasta korkeakoulusektorin valtakunnallisessa kokonaisuudessa
- Kauden 2010-2012 sopimustavoitteiden toteumaraportti
- Yliopistojen maisteriohjelmaesitykset ja EU/ETA-alueen ulkopuolelle suunnattuun lukukausimaksukokeiluun sisällytettävät vieraskieliset maisteriohjelmat

Liite 2: Kuvio korkeakoulun kauden 2010–2012 sopimustavoitteiden toteumasta korkeakoulusektorin valtakunnallisessa kokonaisuudessa

Kuinka tulkita hämähäkkejä?

Hämähäkit antavat tietoa kolmella tasolla. Korkeakoulun tuoreinta toteumatietoa (yleensä vuoden 2009 tieto) mitataan:

- suhteessa valtakunnalliseen tuoreimpaan toteutumaan / sininen,
- suhteessa korkeakoulun omaan sopimustavoitteeseen (2010–2012) / pinkki
- suhteessa korkeakoulun omaan edellisen kolmen vuoden keskiarvoon / punainen

Yksinkertaistettuna, sininen viiva vertaa korkeakoulua suhteessa valtakunnan tasoon, pinkki viiva kertoo korkeakoulusta suhteessa omaan tavoitteeseen ja punainen viiva näyttää uusimman toteuman trendin suhteessa edelliseen vuoteen.

Vertailu kannattaa aloittaa 100%:n kehältä. Mikäli kaikki em. eriväriset linjat myötäilevät 100%:n prosentin kehää, voidaan todeta että korkeakoulu on valtakunnan, omien tavoitteidensa sekä oman kehityksensä suhteen täysin keskiarvossa. Mikäli sininen viiva pyörii 100%-kehän ulkopuolella, voidaan tulkita että korkeakoulu on menestynyt kyseisessä mittarissa paremmin kuin muut sektorin korkeakoulut vuonna 2009. Mikäli pinkki väri kulkee 100%-kehän ulkopuolella, voidaan tulkita että korkeakoulu on saavuttanut sille sovittun tavoitteen. Jos tummanpunainen viiva on 100%-linjan ulkopuolella, on ko. ilmiö on kasvussa: työllistyneiden osuus tutkinnon suorittaneista on vuonna 2009 suurempi kuin mitä aikaisempien vuosien keskiarvo.

Toinen suositeltava hämähäkin lähestymistapa on yksittäisen kysymyksen kautta, jotka löytyvät hämähäkin uloimmalta kehältä. "Miten suuri olikaan korkeakoulun palvelutoiminnan osuus kokonaisrahoituksesta?" Kysymykseen voi hakea vastausta useammasta lähtökohdasta- suhteessa koko maan tilanteeseen, korkeakoulun omiin tavoitteisiin sekä siihen miten tuo palvelutoiminnan osuus on kehittynyt viimeisen kolmen vuoden aikana korkeakoulussa.

On hyvä pitää mielessä että hämähäkissä ei kuvata reaalilukuja vaan niiden suhteita. Yksittäisen mittarin liikkeet voivat olla rajuja silloin kun kyseinen ilmiö (mm. palvelutoiminta) on pienessä/ uudessa/ hetkellisessä roolissa korkeakoulussa. Tunnuslukujen toteumaluvut ovat saatavilla Kota extranetistä.

Tunnuslukujen tuorein toteumaluku on vuodelta 2009 kaikissa muissa tunnusluvuissa. paitsi seuraavissa, joissa tuorein toteuma on vuodelta 2008 (kohteet merkattu myös hämähäkkiin):

- perustutkinnon aloittaneista tutkinnon suorittaneiden osuus 7 vuoden kuluttua aloittamisesta (YO)
- työllisten osuus tutkinnon suorittaneista (YO ja AMK)
- tutkinnon suorittaneiden osuus tutkinnon suorittaneiden ja keskeyttäneiden yhteismäärästä (YO)
- kansallisen kilpaillun tutkimusrahoituksen (SA, Tekes) osuus kokonaisrahoituksesta (AMK)

Tunnuslukujen suhteen on vielä huomioitava se, että tunnuslukua opiskelijat/ opettajat (/opetus- ja tutkimushenkilökunta) on kohdeltu laatua mittaavana tunnuslukuna, eli suhde on sitä parempi mitä pienempi se on. Jos se on esim. ko. korkeakoulussa pienempi kuin valtakunnallinen toteuma, niin hämähäkkin arvo on 100 % kehän ulkopuolella.

Oulun yliopiston määrälliset tavoitteet kaudelle 2010-2012

	Toteuma		Keskiarvo 07-09	OPM/sov. tavoite 10-12	Tavoitteen tot.-% 2009		Tot. muutos-% 2008- 2009		
	2007	2008			2009	YO	Valtak.	YO	Valtak.
	Ylemmät korkeakoulututkinnot								
Humanistinen koulutus	173	265	148	195	195	76 %	70 %	-44 %	-56 %
Kasvatustieteellinen koulutus	265	368	134	256	250	54 %	57 %	-64 %	-63 %
Terveystieteiden koulutus	43	71	33	49	50	66 %	78 %	-54 %	-50 %
Kauppateieteellinen koulutus	133	185	138	152	185	75 %	58 %	-25 %	-69 %
Luonnontieteellinen koulutus	259	524	165	316	315	52 %	51 %	-69 %	-70 %
Teknillistieteellinen koulutus	338	392	345	358	410	84 %	93 %	-12 %	4 %
Lääketieteellinen koulutus	97	89	110	99	120	92 %	97 %	24 %	14 %
Hammaslääketieteellinen koulutus	34	38	35	36	45	78 %	81 %	-8 %	23 %
Yhteensä	1 342	1 932	1 108	1 461	1 570	71 %	71 %	-43 %	-52 %

Tohtorin tutkinnot

Humanistinen koulutus	11	11	13	12	13	100 %	96 %	18 %	-5 %
Kasvatustieteellinen koulutus	8	6	7	7	9	78 %	99 %	17 %	12 %
Terveystieteiden koulutus	7	6	4	6	5	80 %	142 %	-33 %	-5 %
Kauppateieteellinen koulutus	5	6	4	5	9	44 %	103 %	-33 %	21 %
Luonnontieteellinen koulutus	33	36	46	38	44	105 %	95 %	28 %	6 %
Teknillistieteellinen koulutus	26	26	36	29	33	109 %	101 %	38 %	22 %
Lääketieteellinen koulutus	38	28	38	35	39	97 %	119 %	36 %	14 %
Hammaslääketieteellinen koulutus	2	4	6	4	6	100 %	91 %	50 %	54 %
Yhteensä	130	123	154	136	158	97 %	101 %	25 %	8 %

Alemmat korkeakoulututkinnot

	256	1246	875	792	1280	68 %	78 %	-30 %	-22 %
--	-----	------	-----	-----	------	------	------	-------	-------

Ulkomaalaisten tutkinto-opiskelijoiden määrä

	304	331	419	351	600	70 %	78 %	27 %	13 %
--	-----	-----	-----	-----	-----	------	------	------	------

Suomesta lähteneiden tai Suomeen saapuneiden vaihto-opiskelijoiden määrä (vaihdon kesto yli 3 kk)

	710	797	772	760	900	86 %	92 %	-3 %	5 %
--	-----	-----	-----	-----	-----	------	------	------	-----

Harjoittelukoulujen oppilasmäärä

	1 088	1 074	1 064	1 075	1 120	95 %	99 %	-1 %	0 %
--	-------	-------	-------	-------	-------	------	------	------	-----

Harjoittelukoulujen ohjatun opetusharjoittelun määrä

	7 059	6 337	5 546	6 314	6 100	91 %	87 %	-12 %	-5 %
--	-------	-------	-------	-------	-------	------	------	-------	------

Yliopistojen perusrahoituksen laskennassa käytettyjä tietoja

Alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavissa opinnoissa vieraskielisessä opetuksessa suoritettujen opintopisteiden lukumäärä

	24 710	28 017	39 332	30 686				40 %	13 %
--	--------	--------	--------	--------	--	--	--	------	------

Alemman tai ylempään korkeakoulututkinnon suorittaneiden tutkintoon sisällytettyjen ulkomailla suoritettujen opintopisteiden lukumäärä

	6 753	8 438	5 677	6 956				-33 %	-47 %
--	-------	-------	-------	-------	--	--	--	-------	-------

Avoimessa yliopisto-opetuksessa suoritettujen opintopisteiden määrä

	33 444	28 411	18 130	26 662				-36 %	-21 %
--	--------	--------	--------	--------	--	--	--	-------	-------

Erillisinä opintoina suoritettujen opintopisteiden määrä

		5 008	5 930	5 469				18 %	1 %
--	--	-------	-------	-------	--	--	--	------	-----

Oulun yliopiston tunnuslukutavoitteet vuodelle 2012

	Toteutuma			Keskiarvo 07-09	OPM/sov. tavoite 2012	Tavoitteen tot.-% 2009		09 toteuman suhde 07-09 keskiarvoon	
	2007	2008	2009			YO	Valtak.	YO	Valtak.
	Opiskelijat (FTE)/ opetus- ja tutkimushenkilökunta	8,10	7,66			7,67	7,81	7,80	102 %
Ylemmät korkeakoulututkinnot/ opetus- ja tutkimushenkilökunta	1,00	1,42	0,80	1,07	1,05	76 %	71 %	75 %	68 %
Tohtoritutkinnot/ professorit	0,59	0,62	0,72	0,64	0,70	103 %	99 %	113 %	104 %
Kv-refereejulkaisut / opetus- ja tutkimushenkilökunta	0,87	0,87	0,90	0,88	1,20	75 %	89 %	102 %	102 %
Tieteelliset julkaisut (pl. kv-refereejulkaisut)/ opetus- ja tutkimushenkilökunta	0,80	0,81	0,87	0,83	1,20	73 %	80 %	105 %	98 %
Opettajien ja tutkijoiden kv-liikkuvuus (väh. 2 vko) / opetus- ja tutkimushenkilökunta	0,17	0,23	0,23	0,21	0,30	77 %	69 %	110 %	100 %
Perustutkinnon aloittaneista tutkinnon suorittaneiden osuus 7 vuoden kuluttua aloittamisesta (%)*	49,6	53,3		51,4	66,0	81 %	85 %	104 %	106 %
Vähintään 45 opintopistettä suorittaneiden osuus perustutkintoa suorittavista (%)	38,4	39,4	37,5	38,4	45,0	83 %	80 %	98 %	99 %
Tutkinnon suorittaneiden osuus tutkinnon suorittaneiden ja keskeyttäneiden yhteismäärästä (%)*	58,0	70,9		64,5	68,0	104 %	105 %	110 %	159 %
Kansallisen kilpaillun tutkimusrahoituksen (SA, Tekes) osuus kokonaisrahoituksesta (%)	9,5	11,5	12,2	11,1	10,5	116 %	102 %	110 %	105 %
Kansainvälisen tutkimusrahoituksen (pl. yritys ja rakennerahastot) osuus kokonaisrahoituksesta (%)	4,0	4,2	2,3	3,5	4,0	58 %	71 %	66 %	93 %
Täydentävän rahoituksen osuus kokonaisrahoituksesta (%)	29,3	29,0	30,2	29,5	35,0	86 %	87 %	102 %	101 %
Työllisten osuus tutkinnon suorittaneista (%)*	94,5	94,1		94,3	96,0	98 %	99 %	100 %	100 %

*Viimeisimmät toteutumatiiedot vuodelta 2008

YLIOPISTOJEN MAISTERIOHJELMAESITYKSET JA EU/ETA-ALUEEN ULKOPUOLELLE SUUNNATTUUN LUKUKAUSIMAKSUKOKEILUUN SISÄLLYTETTÄVÄT VIERASKIELISET MAISTERIOHJELMAT

Opetusministeriön asetus yliopistojen maisteriohjelmista

Yliopistolain (558/2009) 7 §:n 3 momentin mukaan yliopistojen koulutusohjelmista säädetään yliopiston esityksestä opetusministeriön asetuksella. Koulutusohjelmilla tarkoitetaan myös ylempään korkeakoulututkintoon johtavia alemman korkeakoulututkinnon tasoon pohjautuvia koulutusohjelmia, joihin on erillinen valinta eli ns. maisteriohjelmia.

Yliopistolain tarkoittamista maisteriohjelmista säädetään yliopistojen maisteriohjelmista annetulla opetusministeriön asetuksella (joulukuu 2009), jolla kumottiin yliopistojen maisteriohjelmista 26.11.2008 annettu opetusministeriön asetus (767/2008).

Asetuksella ei säädetä koulutuksesta, jota voidaan yliopistojen tutkinnoista annetun valtioneuvoston asetuksen (794/2004) 3 §:n mukaan järjestää yliopiston omalla päätöksellä koulutusohjelmiana. Yliopisto voi myös toteuttaa täydentävän opiskelijavalinnan silloin, kun se haluaa rekrytoida esim. ulkomaalaisia opiskelijoita tai muita kuin pääaineopiskelijoita maisterivaiheen koulutukseen.

Asetukseen on tarkoitus sisällyttää sellaiset yliopistojen maisteriohjelmat, joita ei voida toteuttaa yliopiston omalla päätöksellä koulutusohjelmiana. Tällaisia ohjelmia voivat olla esimerkiksi uudet monitieteiset ja/tai kansainväliset, kotimaisten ja/tai kansainvälisten yliopistojen yhteistyössä toteuttamat ohjelmat.

Uusien maisteriohjelmien tulisi tukea yliopistojen strategisia valintoja ja vahvuusalueita sekä korkeakoulujen välistä työnjakoa. Yliopistojen yhteistyönä toteutettavissa maisteriohjelmissä kaikkien tutkinnon antavien suomalaisten yliopistojen tulee esittää maisteriohjelmaa asetukseen. Yliopisto voi tehdä ehdotuksia myös asetuksesta poistettavista ohjelmista, mikäli ohjelmaa ei ole käynnistetty, sitä ollaan lakkauttamassa tai siinä ei ole opiskelijoita. Asetuksesta voidaan esittää poistettavaksi myös sellaisia ohjelmia, jotka voitaisiin toteuttaa yliopiston omalla päätöksellä.

Esitykset vuonna 2011 alkaviksi maisteriohjelmiksi tulee tehdä KOTA-järjestelmässä olevalla **maisteriohjelmat-lomakkeella 13.5.2011 mennessä**. Opetusministeriö muuttaa maisteriohjelmista annettua asetusta yliopistojen esitysten perusteella siten, että uusittu maisteriohjelma-asetus tulee voimaan 1.1.2012.

Lukukausimaksukokeilu

Lukukausimaksukokeilun tarkoituksena on muodostaa yhdessä ulkomaille suuntautuvan tilauskoulutuksen kanssa kokonaisuus, joka vahvistaa korkeakoulujen kansainvälistymistä ja laajentaa mahdollisuuksia toimia kansainvälisillä koulutusmarkkinoilla. Kokeilun aikana on tarkoitus selvittää, mitä vaikutuksia maksullisiin koulutusohjelmiin siirtymisestä on esim. korkeakoulujen kansainvälistymiselle, suomalaisen korkeakoulutuksen vetovoimalle, opiskelijavirroille ja vieraskielisen korkeakoulutuksen laadulle.

Yliopistolain (558/2009) 10 § mukaan yliopistot voivat periä maksuja vieraskieliseen ylempään korkeakoulututkintoon johtavaan koulutusohjelmaan hyväksytyiltä opiskelijalta. Maksujen perimisen edellytyksenä on, että yliopistolla on apurahajärjestelmä, jolla voidaan tarvittaessa tukea maksullisiin maisteriohjelmiin osallistuvien opiskelijoiden opiskelua.

Maksua ei voida kuitenkaan periä Euroopan talousalueeseen kuuluvan valtion kansalaiselta eikä siltä, joka Euroopan yhteisön lainsäädännön tai Euroopan yhteisön ja sen jäsenvaltioiden muun sopimuspuolen kanssa tekemän sopimuksen mukaan rinnastetaan Euroopan unionin kansalaiseen. Maksua ei myöskään voida periä siltä, jolla on ulkomaalaislaissa (301/2004) säädetty oikeus pysyvään oleskeluun Suomessa.

Lähtökohta on, että kaikki yliopistojen vieraskieliset opetusministeriön asetukseen yliopistojen maisteriohjelmista sisältyvät ja jo käynnissä olevat yliopistojen koulutusvastuun piiriin kuuluvat vieraskieliset maisterivaiheen ohjelmat osallistuisivat lukukausimaksukokeiluun.

Yliopistot voivat esittää sekä opetusministeriön asetuksessa maisteriohjelmista olevia ohjelmia että muita alemman korkeakoulututkinnon tasoon pohjautuvia käynnissä olevia koulutusohjelmia lukukausimaksukokeiluun, joka kestää vuoden 2014 loppuun saakka. Kaikki esitykset kokeiluun osallistuvista koulutusohjelmista tehdään KOTA-järjestelmässä **maisteriohjelma-lomakkeella samassa aikataulussa kuin esitykset opetusministeriön asetukseen yliopistojen maisteriohjelmista**. Lomakkeella tulee kuvata myös apurahajärjestelmä.

Kokeiluun kuuluvista koulutusohjelmista säädetään opetusministeriön asetuksella.

Maisteriohjelmat ja niiden tarkastelussa sovellettavat arviointikriteerit

Mitä maisteriohjelmalla tarkoitetaan?

- Maisteriohjelmista annetun opetusministeriön asetuksen 2 §:n mukaan: "Maisteriohjelmaksi nimitetään ylempään korkeakoulututkintoon johtavaa, alempaan korkeakoulututkintoon tai sitä tasoltaan vastaavaan koulutukseen pohjautuvaa koulutusta, joka järjestetään koulutusohjelmiana, johon on erillinen valinta".

Määritelmä tulee yliopistolaista ja käytännössä tämä tarkoittaa, että maisteriohjelmiin hakukelpoisiksi on määriteltävä soveltuvan alemman korkeakoulututkinnon, ammattikorkeakoulututkinnon tai muun vastaavan tutkinnon tai opinnot kotimaassa tai ulkomailla suorittaneet.

- Maisteriohjelmat ovat erillisen opetussuunnitelman mukaisia ja usein monitieteisiä temaattisia tai ammatillisia kokonaisuuksia, joiden kautta on saavutettavissa sellaista lisäarvoa, jota yhden oppiaineen tai monitieteisen opintokokonaisuuden maisteriopinnot eivät tarjoa. Näin ollen normaalin opetussuunnitelman mukaisista maisteriopinnoista ei säädetä opetusministeriön asetuksella, vaikka nämä olisivat tietyn näkökulman tai linjan mukaan suunniteltuja kokonaisuuksia.
- Maisteriohjelmien laajuus on pääsääntöisesti 120 opintopistettä (tavoitteellinen suorittamisaika kaksi vuotta) tai erityisesti kansainväliseen käyttöön suunnatuissa ohjelmissa 90 opintopistettä (tavoitteellinen suorittamisaika 1,5 vuotta).
- Maisteriohjelma voidaan tutkijakoulun tapaan järjestää yliopistojen välisenä yhteistyönä.

- Maisteriohjelmien englanninkieliset nimet ovat opetusministeriön asetuksessa muodossa Master's Degree Programme in (...). Tällä korostetaan sitä, että kyseessä on viralliseen ylempään korkeakoulututkintoon johtava koulutusohjelma, ei täydennyskoulutusohjelma.

Maisteriohjelmien tarkastelussa sovellettavat arviointikriteerit

1. Ohjelman tavoitteet
 - ohjelmalle asetetut osaamistavoitteet
 - yhteistyö muiden kotimaisten ja ulkomaisten yliopistojen tai korkeakoulujen kanssa
 - toteuttamistapa (monimuoto, virtuaali, osa-aika)
 - laajuus opintopisteinä, vuotuinen sisäänotto
 - valintamenettelyt, tuloväylät
 - todistuksenantaja, muut vastuutahot
2. Koulutustarve
 - perustelut koulutustarpeelle, ohjelman jatkuvuus
 - yhteydet työelämään ja tutkimukseen
 - ohjelman alueellinen vaikuttavuus
3. Jatko-opintokelpoisuus
 - ohjelman tuottama kelpoisuus tieteelliseen jatkokoulutukseen, alat, pääaineet
4. Ohjelman resurssit
 - rahoituksen jatkuvuus
 - ulkopuolinen rahoitus
 - opetuksen ja opintojen ohjauksen henkilöresurssit
 - muut resurssit: tvt, kirjastot, välineistö, hallinto
 - tilat
5. Seuranta ja arviointi
 - opiskelija- ja työelämäpalauttejärjestelmä
 - laadunvarmistusmenetelmät
6. Lisäksi vieraskielisistä ohjelmista (ml. joint degree)
 - opiskelijarekrytointipohja
 - opiskelijoiden ja opettajien kielitaidon tason varmennus